

Sygn. akt I UK 381/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 24 kwietnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania L. H.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 kwietnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 kwietnia 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego
Sądowi Apelacyjnemu.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z 22 lipca 2010 r. Sąd Okręgowy, Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie od decyzji z 29 stycznia 2010 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i ustalił następujący stan faktyczny.

L. H., urodziła się 11 września 1946 r., 4 grudnia 2009 r. złożyła kolejny wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Wnioskodawczyni w 1981 r. wyjechała do Algierii razem z mężem, który w tym czasie podjął pracę w Algierii na uczelni. Wnioskodawczyni początkowo pracowała na Politechnice Architektonicznej. Później podjęła pracę w Szkole Podstawowej i LO przy Ambasadzie RP w Algierze w charakterze nauczyciela w okresach od 3 października 1985 r. do 19 czerwca 1986 r. w wymiarze 5/26 etatu oraz od 11 września 1986 r. do 19 czerwca 1987 r. w wymiarze 6/26 etatu.

Sąd w oparciu o art. 6 ust 2. pkt 1a i 1b ustawy o emeryturach i rentach uznał, że roszczenie wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie. Wnioskodawczyni w spornym okresie pracy w Szkole Podstawowej i LO przy Ambasadzie RP w Algierze wykonywała swoje zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy. Nie spełniła zatem przesłanki z art. 6 ust. 2 pkt 1a ustawy o emeryturach i rentach. Nie ma także podstaw do uznania, że do wnioskodawczyni ma zastosowanie art. 6 ust. 2 pkt 1b ustawy o emeryturach i rentach, ponieważ wnioskodawczyni nie została oddelegowana do pracy w jednostkach organizacyjnych wskazanych w tym przepisie ani też nie była członkiem rodziny delegowanego lub skierowanego tam pracownika. Wnioskodawczyni będąc w Algierii od 1981 r. i pracując początkowo w Politechnice Architektonicznej, z własnej inicjatywy podjęła zatrudnienie w Szkole Podstawowej i LO przy Ambasadzie RP w Algierze od października 1985 r.

Wyrok zaskarżyła apelacją wnioskodawczyni, wnosząc o jego zmianę i zaliczenie okresu jej pracy w Szkole Podstawowej i w LO do okresu składkowego oraz przyznanie jej prawa do emerytury od 1 lipca 2008 r. tj. od daty gdy spełniała wszystkie przesłanki do przyznania przedmiotowego świadczenia. Skarżąca wniosła o wypłacenie jej rekompensaty za okres od 1 lipca 2008 r. do 23 grudnia 2009 r. w kwocie 9.125,00 zł, obejmującej wysokość wyliczonej przez nią w tym

okresie emerytury wraz z jej waloryzacją, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 27 kwietnia 2011 r. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i zaliczył L. H. do stażu ubezpieczeniowego okres zatrudnienia od 3 października 1985 r. do 19 czerwca 1986 r. oraz przyznał jej prawo do emerytury, poczynając od 1 maja 2009 r. W pozostałej części apelację oddalił.

W uzasadnieniu stwierdzono, że Sąd I instancji nie wyjaśnił podstawowej okoliczności podnoszonej przez skarżącą, mianowicie żądania przyznania prawa do emerytury od 1 lipca 2008 r., nie ustalając, co oznacza ta data oraz nie ustosunkował się do podnoszonych przez skarżącą okoliczności dotyczących błędu organu rentowego.

Wnioskodawczynie pierwszy wniosek o emeryturę złożyła 6 grudnia 2006 r., dołączając do wniosku świadectwo pracy z 21 maja 2001 r., wystawione przez Zespół Szkół Ogólnokształcących dla dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą. Świadectwo dotyczyło zatrudnienia w Szkole Podstawowej i LO przy ambasadzie w Algierze od 3 października 1985 r. do 19 czerwca 1986 r. na 5/26 etatu i od 11 września 1986 r. do 19 czerwca 1987 r. na 6/26 etatu. W wyniku rozpoznania powyższego wniosku organ rentowy decyzją z 4 stycznia 2007 r. odmówił wnioskodawczynie prawa do emerytury na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach, ponieważ wnioskodawczynie nie udowodniła wymaganego 15-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, a jedynie 12 lat, 6 miesięcy i 7 dni. Organ rentowy nie zaliczył do stażu pracy okresu zatrudnienia wnioskodawczynie w szkołach za granicą z uwagi na to, że była w nich zatrudniona w wymiarze czasu niższym niż 1/2 etatu. Wnioskodawczynie nie odwołała się od tej decyzji, ponieważ nie posiadała wymaganego 15-letniego stażu pracy i postanowiła go uzupełnić.

Drugi wniosek w przedmiocie przyznania prawa do emerytury wnioskodawczynie złożyła w 28 maja 2009 r. ZUS decyzją z 30 czerwca 2009 r. odmówił wnioskodawczynie przyznania prawa do emerytury, z uwagi na to, że wnioskodawczynie nie udowodniła wymaganego 15-letniego stażu pracy. Organ rentowy uznał za udowodniony staż wynoszący 14 lat, 1 miesiąc i 20 dni okresów

składkowych i nieskładkowych. Ponadto organ rentowy uznał, że z dokumentów załączonych przez odwołującą nie wynika, iż jej mąż był skierowany do pracy za granicą w przedstawicielstwach wymienionych w art. 7 pkt 8 ustawy emerytalnej.

Kolejny wniosek o emeryturę wnioskodawczynie złożyła 4 grudnia 2009 r. i zaskarżoną decyzją organ rentowy przyznał jej prawo do emerytury na podstawie art. 28 ustawy emerytalnej od 24 grudnia 2009 r., gdyż w tym dniu, zdaniem organu rentowego, wnioskodawczynie spełniała wszystkie przesłanki do przyznania świadczenia, miała ukończony wymagany wiek oraz udowodniła 15 lat stażu pracy. Natomiast ZUS nadal nie zaliczył do stażu pracy spornego okresu pracy wnioskodawczynie w szkołach w Algierze, uznając, że praca ta była świadczona w wymiarze niższym niż ½ etatu.

Z wykładni literalnej art. 6 ust. 2 pkt 1b wynika, że podstawowymi przesłankami do uznania spornego okresu pracy wnioskodawczynie za granicą jako okresu składkowego są wykonywanie tej pracy w placówce wymienionej w tym przepisie oraz bycie członkiem rodziny pracownika delegowanego lub skierowanego do zatrudnienia za granicą. Wnioskodawczynie była skierowana do pracy w Algierze przez Polservis w okresie od 13 września 1983 r. do 12 września 1984 r. Jej mąż był skierowany do takiej pracy w okresie od 19 października 1980 r. do 31 października 1986 r. Tylko okres zatrudnienia wnioskodawczynie od 3 października 1985 r. do 19 czerwca 1986 r. i od 11 września 1986 r. do 31 października 1986 r. podlega zaliczeniu jako składkowy do okresu zatrudnienia (art. 6 ust. 2 pkt 1b ustawy o emeryturach i rentach). W tym okresie jej mąż był skierowany do pracy za granicą, a wnioskodawczynie jako członek rodziny pracownika skierowanego do pracy za granicą, podjęła zatrudnienie w placówce wymienionej w przepisie w czasie swojego pobytu za granicą. Wnioskodawczynie nie przedłożyła dokumentu potwierdzającego skierowanie jej męża do pracy za granicą w całym drugim spornym okresie – od 4 listopada 1986 r. do 19 czerwca 1987 r.

Nie podzielono stanowiska organu rentowego oraz Sądu I instancji, że do okresu składkowego można zaliczyć jedynie pracę świadczoną w wymiarze co najmniej ½ etatu. Wymóg takiego wymiaru czasu pracy dotyczy w świetle przepisu

art. 6 ust. 2 pkt 1a ustawy o emeryturach i rentach zatrudnienia po ukończeniu 15 roku życia świadczonego na obszarze państwa polskiego.

W sprawie były podstawy do zastosowania art. 133 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Wnioskodawczyni drugi wniosek o emeryturę złożyła 29 maja 2009 r. W dniu złożenia wniosku spełniała wszystkie przesłanki do przyznania świadczenia emerytalnego przewidziane w art. 28 ustawy. Podkreślono, że wnioskodawczyni decyzją z 30 czerwca 2009 r. miała liczony staż do 30 kwietnia 2009 r. Natomiast z dokumentów znajdujących się w aktach rentowych wynika, że od 15 sierpnia 2007 r. do 30 listopada 2009 r. prowadziła działalność gospodarczą, z tytułu której odprowadzała składki na ubezpieczenie społeczne. Zatem w dniu złożenia wniosku 29 maja 2009 r. jej staż wynosił 15 lat (14 lat 1 miesiąc 20 dni stażu, plus 8 miesięcy i 17 dni z tytułu zaliczenia pierwszego spornego okresu, plus 49 dni z drugiego spornego okresu, plus 28 dni z tytułu opłacania składek z działalności gospodarczej w maju 2009 r.). Organ rentowy rozpoznając powyższy wniosek, powinien był przyznać wnioskodawczyni prawo do emerytury na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 1b ustawy o emeryturach i rentach od 1 maja 2009 r tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożono wniosek na podstawie art. 130 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Wyrok skargą kasacyjną zaskarżył organ rentowy. Zarzucono naruszenie: 1) art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez orzeczenie w zakresie nieobjętym zaskarżoną decyzją, 2) art. 6 ust. 2b emeryturach i rentach poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że okres pracy wnioskodawczyni w Szkole Podstawowej i LO przy Ambasadzie RP w Algierze jest okresem składkowym. W związku z tym, że mąż wnioskodawczyni nie był w tym okresie skierowany do pracy w instytucjach, o których mowa w powołanym przepisie, okres ten nie może być uznany jako okres składkowy.

Jako okoliczność uzasadniająca przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano na jej oczywistą zasadność oraz wystąpienie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które sformułowano w formie następujących pytań: 1) czy rozpatrując odwołanie od decyzji przyznającej prawo do emerytury, Sąd ma możliwość dokonać zmiany zaskarżonej decyzji i na podstawie art. 133 ustawy o emeryturach i rentach ustalić prawo do tego świadczenia w okresie wcześniejszym niż pierwszy

dzień miesiąca, w którym został zgłoszony wniosek? 2) czy okresem składkowym w myśl art. 6 ust. 2b ustawy o emeryturach i rentach jest przypadający przed 15 listopada 1991 r. okres zatrudnienia za granicą małżonka osoby, która została delegowana skierowana do pracy w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy ONZ i w innych instytucjach i misjach specjalnych, a także w innych polskich placówkach, instytucjach lub przedstawicielstwach, pod warunkiem podjęcia przez małżonka pracy w tych instytucjach, czy też nie ma znaczenia, do jakiej pracy została delegowana osoba i wystarczające jest, aby małżonek delegowanego podjął pracę w instytucjach, o których mowa w powołanym przepisie?

Wniesiono o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpatrzenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego okazała się mieć uzasadnione podstawy.

Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy ma problem możliwości zaliczenia wnioskodawczyni okresu zatrudnienia w Szkole Podstawowej i LO przy Ambasadzie RP w Algierze.

Sąd Apelacyjny zaliczył do stażu ubezpieczeniowego wnioskodawczyni okres od 3 października 1985 r. do 19 czerwca 1986 roku. Przepisem regulującym zaliczanie okresów zatrudnienia za granicą do okresów składkowych jest art. 6 ust. 2 pkt 1 lit b ustawy emerytalnej. Należy zgodzić się, że przepis ten nie wymaga minimalnego wymiaru zatrudnienia, jako warunku zaliczenia do okresów składkowych, jak przepis go poprzedzający (nie niższy niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy).

Sporne okresy zatrudnienia w Algierii nie mogły zostać jednak zaliczone do okresów składkowych z innego powodu. Nie zostały bowiem spełnione przesłanki ich zaliczenia określone w przepisie. Dokonując wykładni językowej przepisu art. 6 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy należy stwierdzić, że możliwość zaliczenia obywatelowi polskiemu, przed dniem 15 listopada 1991 r., okresów zatrudnienia za granicą może mieścić się w grupie trzech różnych okoliczności.

Po pierwsze możliwość ta istnieje w przypadku zatrudnienia w polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy ONZ i w innych misjach lub misjach specjalnych. Nie ulega wątpliwości, że zatrudnienie wnioskodawczynie nie mieści się w tej grupie przypadków.

Po drugie możliwe jest zaliczenie okresów pracy w innych polskich placówkach, instytucjach lub przedsiębiorstwach, do których zostali delegowani lub skierowani. Wnioskodawczynie nie została skierowana ani delegowana do pracy w szkole przy Ambasadzie RP i z tego powodu okres jej zatrudnienia nie może zostać zaliczony do okresów składkowych.

Po trzecie zatrudnienie w wyżej wymienionych podmiotach może być zaliczone członkom rodziny delegowanego lub skierowanego tam pracownika, którzy podjęli zatrudnienie w tych placówkach w czasie zatrudnienia za granicą. Z tej części przepisu wynika więc jasno, że możliwość zaliczenia pracy w szkole istniałaby jedynie w przypadku delegowania lub skierowania do pracy w Ambasadzie RP w Algierze męża wnioskodawczynie. Tymczasem był on delegowany do pracy przez „PolSERVICE” do pracy na uczelni w Algierze. Wynika z tego, że warunki zaliczenia spornego okresu zatrudnienia nie mogą zostać zaliczone także i na podstawie trzeciej przesłanki z przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. b ustawy.

Reasumując należy stwierdzić, że okres zatrudnienia wnioskodawczynie w szkole nie może zostać zaliczony do okresów składkowych.

Kolejną kwestią występującą w sprawie jest określenie daty przyznania prawa do emerytury. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Ponowny wniosek wnioskodawczynie został złożony w dniu 4 grudnia 2009 roku. W zaskarżonym wyroku prawo do emerytury zostało natomiast przyznane od dnia 1 maja 2009 roku. Możliwość taka mogłaby zaistnieć w przypadku określonym w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń było następstwem błędu organu rentowego. Tak więc przy ponownym rozpatrzeniu sprawy Sąd Apelacyjny ustali, czy w razie niezaliczenia spornego okresu zatrudnienia w Algierii znajdzie zastosowanie przepis art. 133 ust. 1pkt. 2 ustawy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I UK 332/10, LEX nr 811827). Inaczej rzecz ujmując należy rozważyć, czy wydanie odmownej decyzji z dnia 30 czerwca 2009 r. (wniosek z dnia 28 maja 2009 r.) było następstwem błędu organu rentowego.

Z powyższych względów orzeczono, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., jak w sentencji wyroku.